AGNIESZKA DRABATA, EWA ŚNIEGOWSKA 22.04.2020

Czym jest triada autystyczna?

Termin „spektrum zaburzeń autystycznych” zaproponowały badaczki dr Lorna Wing i dr Judith Gould, a charakterystyczny wzorzec objawów występujący nazwały „triadą zaburzeń”.

dzieci z ASD mają problem z przekazywaniem swoich myśli i potrzeb za pomocą słów, tonu głosu, mimiki i gestów. fot. Roman Yanushevsky/ Shutterstock

Artykuł na podstawie „Przewodnika metodycznego” do programu **SPEKTRUM AUTYZMU PRO**

(https://www.nowaera.pl/terapiairozwoj/spektrum-autyzmu-pro-demo?utm_source=ne&utm_medium=display&utm_campaign=art_triada&utm_content=bottom)

W latach 70. XX wieku dr Lorna Wing wraz z dr Judith Gould podjęły się badań mających na celu ocenę zachowań społecznych dzieci. Ich efektem było wyodrębnienie u wszystkich badanych ujawniających cechy wskazujące na autyzm **triady zaburzeń**, która obejmuje:

1. nieprawidłowości w rozwoju społecznym, zwłaszcza w zdolności uczestniczenia w naprzemiennych interakcjach społecznych;
2. deficyty i dysfunkcje w komunikacji – zarówno werbalnej, jak i niewerbalnej;
3. obecność sztywnych wzorców zachowania, aktywności i zainteresowań.

Oblicza autystycznej triady

Problemy w zakresie komunikacji i wyobraźni społecznej oraz umiejętności interakcji z innymi zazwyczaj uwidaczniają się już w niemowlęctwie lub wczesnym dzieciństwie. Objawy mogą nie zostać ujawnione aż do momentu, w którym wymagania społeczne przekroczą ograniczone możliwości danego dziecka. Dlatego też często zachowanie objawowe pojawia się dopiero podczas okresów przejściowych, takich jak pójście dziecka do przedszkola czy szkoły.

1. Relacje i interakcje

Wiele dzieci z ASD nie wchodzi spontanicznie w relacje z innymi, sprawiając wrażenie obojętnych na kontakt. Często ich zachowania wskazują na przedmiotowe i mechaniczne traktowanie innych ludzi, celem zaspokojenia swoich potrzeb, np. poprzez używanie ręki innej osoby jako narzędzia służącego do zdobycia tego, na czym im zależy.

Niektóre dzieci okazują radość z obcowania z innymi, bywa jednak, że mają problem ze spontanicznym podejmowaniem interakcji. Zdarza się, że uczestniczą bez oporów w różnych działaniach – pod warunkiem, że się nimi pokieruje. Zwykle jednak pozostają na uboczu. Inne z kolei spontanicznie nawiązują kontakty, lecz często robią to w sposób nietypowy dla większości, sprawiając wrażenie, jakby nie brały pod uwagę punktu widzenia towarzyszy. Charakterystyczne są jednostronne wypowiedzi lub zadawanie tych samych pytań, bez zwracania uwagi na odpowiedź.

Wiele dzieci z ASD przejawia wszystkie powyższe typy zachowań, zależnie od okoliczności.

2. Komunikacja

Obok trudności w podejmowaniu interakcji społecznych dzieci z ASD mają problem z przekazywaniem swoich myśli i potrzeb za pomocą słów, tonu głosu, mimiki i gestów, a także ze zrozumieniem przekazu innych. Problemy te występują w różnych postaciach i stopniach nasilenia.

Część z tych dzieci wykazuje problemy w komunikowaniu się z innymi – zdarza się, że nie posługują się mową, znakami czy pismem. Mogą mieć one również trudności w rozumieniu niektórych słów i gestów innych osób. Często spotykana jest echolalia przejawiająca się powtarzaniem słów zasłyszanych wcześniej, nierzadko niezwiązanych z treścią wypowiedzi.

Komunikowanie się bywa czasem ograniczone do wyrażania potrzeb – kiedy dziecko nie używa mowy ani gestów poza sytuacjami, gdy chce coś zasygnalizować – na przykład o coś poprosić. Dzieci z ASD często formułują wypowiedzi, które zdają się być nieadekwatne do sytuacji. Nie uwzględniają również zasad prowadzenia dialogu, np. nie pozostawiają innym czasu na odpowiedź, nie zwracają uwagi na to, co rozmówcy próbują im przekazać. Może się zdarzyć. że nie potrafią stosować poprawnie form osobowych czasowników, mają też problemy z przestrzeganiem reguł językowych, przez co ich wypowiedzi brzmią nieskładnie.

Poważna trudność w komunikowaniu się wiąże się również z faktem dosłownego rozumienia zasłyszanych treści.

3. Rozumienie innych

Zakres zaburzeń w rozwoju wyobraźni i rozumienia sytuacji społecznych opisanych przez dr Wing obejmuje m.in. problemy ze zrozumieniem, że osoby trzecie mogą mieć odmienny punkt widzenia. Utrudnia to osądzenie, co inni mogą pomyśleć i zrobić w danej chwili, a to z kolei wpływa na interakcje społeczne.

4. Życie tu i teraz

Kolejną trudność stanowi dla tej grupy umiejętność wyobrażania sobie przyszłości. Dla dzieci ze spektrum autyzmu problemem bywa uświadomienie sobie, że inni działają niezależnie od nich i że niektóre wydarzenia dzieją się poza zasięgiem ich wzroku. W związku z tym nie potrafią przewidzieć, jak ludzie zareagują w różnych sytuacjach, ani co może się zdarzyć. Powoduje to, że obawiają się przyszłości i tego, co ona przyniesie. Dlatego oczekują zapewnień i informacji o tym, co dokładnie się wydarzy; dlaczego, gdzie i kiedy coś się rozpocznie oraz kiedy się skończy. Nawet kilka minut niepewności może stać się dla uczniów przepełniającą lękiem wiecznością.

5. Trudności z planowaniem i działania rutynowe

Efektem powyższego deficytu są trudności z planowaniem, będące kolejną cechą charakterystyczną dla omawianej grupy dzieci. Brak zdolności do przewidywania przyszłych wydarzeń może skutkować tym, że będą miały trudność ze zorganizowaniem czasu, nawet przez najbliższych kilka minut. W efekcie dzieci uzależniają się od rutyny i wydarzeń następujących w stałym, przewidywalnym, niezmiennym porządku. Uporczywie dążą do osiągania celów krótkoterminowych, które chcą zrealizować, upierają się rygorystycznie przy rutynie i niezmienności, ponieważ od tego zależy ich poczucie bezpieczeństwa.

6. Brak elastyczności

Można również zaobserwować brak elastyczności w stosowaniu pisanych i niepisanych reguł, problemy w zrozumieniu, dlaczego i kiedy należy postąpić w określony sposób. Trudność w generalizowaniu pojęć i brak elastyczności myślenia powodują u dzieci z ASD kłopoty ze zrozumieniem, że to, czego nauczyły się w pewnej sytuacji, może być zastosowane w innej, podobnej.

7. Problem z uogólnianiem

Dzieci z omawianej grupy nie zawsze uczą się na podstawie własnych doświadczeń, ponieważ mają problem z uogólnianiem oraz generalizowaniem – mimo że ich nietypowe dla innych zachowanie nie przynosi pożądanych efektów, mają trudność, by je zmodyfikować.

Na podstawie: „Przewodnik metodyczny" do programu **SPEKTRUM AUTYZMU PRO**
(https://www.nowaera.pl/terapiairozwoj/spektrum-autyzmu-pro?utm_source=pne&utm_medium=referral&utm_campaign=content_page&utm_content=triada)
Za: Pisula. E. (2000). *Autyzm u dzieci. Diagnoza, klasyfikacja, etiologia*. Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN.

O autorkach:

Agnieszka Drabata – nauczyciel dyplomowany, oligofrenopedagog, terapeuta integracji sensorycznej oraz asystent w Zakładzie PedagogikiSpecjalnej Instytutu Pedagogiki na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego.

Ewa Śniegowska – oligofrenopedagog, certyfikowany terapeuta. Specjalizuje się w pracy z dzieckiem autystycznym.